

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-5

Аймаг / дүүрэг:
Сум
Сургууль:
Анги: Бүлэг:
Овог:
Нэр:

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 60 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон холимог хэлбэрийн, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Нэгдүгээр хэсгийн сонгох хэлбэрийн даалгаврын хариултаас зөв гэж үзсэн нэг хариултын харгалзах үсгийг сонгон дугуйлаарай.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн зайд бичиж тэмдэглэнэ.

ЭХ-10-А ХУВИЛБАР ҮНШИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

ЭРХИЙ МЭРГЭН

1

Эрт урьд цагт энэ дэлхий дээр долоон нар гараад, ган гачиг болоод, газрын хөрс улайдаад, ус мөрөн ширгээд, ургамал мод хатаад, амьтан хүн халууцаад, адтуу мал харангадаад байх суухын аргагүй болж гэнэ.

Тэгтэл тэр нутагт Эрхий мэргэн гэдэг харснаа харвадаг, харваснаа онодог хавтай мэргэн харваач байж гэнэ.

2

Огторгуйд гарсан долоон нарыг чи онож харваад устгаад өгөөч гэж олон амьтан түүнд очиж гүйж гэнэ. Эрхий мэргэн харваач эрхийдээ эрчимтэй, элгэндээ цөстэй, залуу настай, халуун цустай хүн болохоор мэргэн харвадагтаа эрдэж:

-Долоон нарыг би долоон sumaар нэг нэг харваад онож устгаж чадахгүй бол эрхий хуруугаа отглоод, эр хүнээ байгаад, хар ус уухгүй, хагд өвс идэхгүй амьтан (тарвага) болоод харанхуй нүхэнд амьдарна гэж ам алдаж, андгай тангараг өгч гэнэ.

Тэгээд дорноос өрнөд хүртэл огторгуйд цуварсан долоон нарыг зүүнээс нь харваад гарч гэнэ. Зургаан sumaар зургаан нарыг устгаад, долоо дахь нарыг харвахаар шагайж, шившиж байгаад харваад орхисон чинь хараацай шувуу хоорондуур нь орж халсанд сүүлийг нь сэт оносон учир алтан хараацайн сүүл хоёр салаа болчихсон гэнэ. Харин өнөөх сүүлчийн нар харваачаас айгаад баруун уулын цаагуур барс гээд далд орчхож гэнэ.

3

Эрхий мэргэн харваач хараацай шувууг садаа боллоо гэж харцага алаг мориороо хөөж алах гэсэнд, морь нь “Харуй бүрийгээс харуй бүрий хүртэл хөөгөөд хараацай шувууг би гүйцэхгүй бол хөл мөчийг минь огтлоод хөдөө газар хаяарай! Би эмээлт морио байгаад энхэл донхол газар амьдрах болно” гэж ам тангараг өгч гэнэ.

Хараацай шувууг хөөгөөд арай чамай гүйцэхийн даваан дээр хараацай шувуу хаашаа ч хамаагүй хальт булт үсрээд арай л гүйцэгдэхгүй зугтаасаар үүрийн бүрэнхий хүргэчхэж гэнэ. Эрхий мэргэн уурлаад харцага алаг мориныхоо урд хоёр хөлийг отглоод хөдөө газар хаячихсан чинь алаг даагаа болчхож гэнэ. Алаг дааганы урд хоёр хөл богино байдгийн учир тэр гэнэ. Бас хараацай шувуу харуй бүрийгээр морьтой хүний урдуур хойгуур ээрэн тойрон нисэхдээ:

“Сайн эрийн дөрөөн доогуур,

Муу эрийн сахал доогуур” гэж хэлээд намайг гүйцэх үү, гүйцэх үү? гэж дооглож байгаа нь тэр гэнэ.

4

Эрхий мэргэн өөрөө эр хүний ам тангараг ёсоор эрхий хуруугаа отголж хаяд, эр хүнээ байгаад, хар ус уудаггүй, хагд өвс иддэггүй тарвага болоод харанхуй нүхэнд амьдардаг болсон гэнэ. Тарваганы хөлийн сарвуу дөрөв байдаг нь үүнээс болсон гэнэ. Бас эрхий мэргэн харваач тарвага болсноо мартаад отож байж нарыг харвана гэж, өглөө оройн нарнаар нүхнээсээ гардгийн учир тэр гэнэ. Тарваганд хүн мах гэж идэж болдоггүй мах байдаг нь Эрхий мэргэний мах учраас тэр гэнэ. Мөн энэ дэлхийд үлдсэн ганц нар, Эрхий мэргэнээс айгаад уулын цаагуур орчихсон учраас өдөр шөнө ээлжилдэг болсон гэнэ.

1. хөрс улайдах гэсэн үгийн утгад тохирох хэсгийг сонгоно уу.

- A. газрын хөрс бүлээцэх
- B. газрын хөрс хагарах
- C. газрын хөрс хэт халах
- D. газрын хөрс чийгтэх

2. "ам алдах" гэсэн хэлц үгийн утгад тохирох хэсгийг сонгоно уу.

- A. санаандгүй гэндэж, хэлэх үгээ мартах
- B. санаатайгаар хэлэхгүй зүйлсийг хэлэх
- C. хэлэхгүй зүйлсийг санаандгүй гэндэж хэлэх
- D. хэлэхгүй зүйлсийг шууд хэлэх

3. "Хараацай шувууг хөөгөөд гүйцэхийн даваан дээр хаашаа ч хамаагүй үсэрч зугтаасаар үүрийн харуй бүрий хүргэчхэж гэнэ." гэсэн өгүүлбэрт байгаа **үйл хөдлөл** заасан бүлэг үгсийг олоорой.

- A. харуй бүрий, хөөгөөд, үсэрч зугтаасаар, хүргэчхэж
- B. хөөгөөд, гүйцэхийн даваан дээр, үсэрч зугтаасаар, хүргэчхэж
- C. хөөгөөд, гүйцэхийн даваан дээр, үүрийн харуй бүрий
- D. шувууг, гүйцэхийн даваан дээр, үсэрч зугтаасаар, хүргэчхэж

4. "Долоон нарыг устгаж чадахгүй бол хар ус уухгүй, хагд өвс идэхгүй амьтан (тарвага) болоод харанхуй нүхэнд амьдарна гэж андгай тангараг өгч гэнэ." гэсэн өгүүлбэрт байгаа тодруулсан дугуй хаалт ямар үүрэгтэй орсон болохыг сонгоно уу.

- A. зэрэгцсэн үгийг дугуй хаалтанд хийнэ
- B. илүүдсэн үгийг дугуй хаалтанд хийнэ
- C. нэмэлт тайлбарыг дугуй хаалтанд хийнэ
- D. хүний хэлсэн үгийг дугуй хаалтанд хийнэ

5. Эхийн 2-р хэсгийн үйл явдлын зөв дараалуулсан хэсгийг сонгоно уу.

1. Долоон нар гараад ган гачиг болж хүн амьтан хэцүүдсэн.
 2. Зургаан нарыг харваад сүүлийн нарыг харваж чадаагүй.
 3. Сүүлийн нар уулын цаагуур орж өдөр шөнө ээлжлэх болсон.
 4. Эрхий мэргэн долоон sumaар долоон нарыг харвахаар болсон.
- A. 1, 2, 3, 4
 - B. 1, 4, 2, 3
 - C. 3, 2, 1, 4
 - D. 1, 4, 3, 2

6. Эрхий мэргэн ямар учраас тарвага болсон бэ?

- A. алаг морь нь алаг даага болсон учраас
- B. ам тангартатаа хүрч чадаагүй учраас
- C. ам тангартатаа хүрч чадсан учраас
- D. хараацайн сүүлийг салаа болгосон учраас

7. Эхийн эхлэл хэсэгт юуны тухай өгүүлж байна вэ?

- A. ард түмний тухай
- B. долоон нарны хор уршгийн тухай
- C. мэргэн харваачийн тухай
- D. эх дэлхийн тухай

8. Дуудлага ижил үгийн утгыг тодруулсан өгүүлбэр зохиогоорой.

харав:.....

харва:

9. Эхийн 2-р хэсгийн агуулгыг үнэлж дүгнэх 1 асуулт зохиогоорой.

- [•].....

10. Эхээс эрхий мэргэнтэй холбоотой уран сэтгэмжээр дүрсэлсэн 3 жишээг тоочин бичнэ үү.

-
 -
 -

11. "Эрт урьд цагт энэ дэлхий дээр долоон нар гараад, ган гачиг болоод, газрын хөрс улайдаад, ус мөрөн ширгээд, ургамал мод хатаад, амьтан хүн халууцаад, адuu мал харангадаад байх суухын аргагүй болж гэнэ" гэсэн өгүүлбэрт ямар дурслэл байгааг сонгоод тайлбарлаарай.

A. хэтрүүлэл

B. зүйрлэл

Яагаад?

12 Алаг морь амлалт өгснөөр юунд хүрснийг дүрсэлж, амлалт өгөөгүй бол ях байсан бол гэдгийг төсөөлж бичээд харьцуулан дүгнэлт бичээрэй.

<p>Морь амлалт өгснөөр юунд хүрсэн бэ?</p>	<p>Морь амлалт өгөөгүй бол яах байсан бэ?</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● 	<ul style="list-style-type: none"> ●

Чиний болпоор: [Болпоор](#)

13. “Эрхий мэргэн” үлгэрийг уншаад чамд ямар сэтгэгдэл төрснөө 30-35 угэнд багтаан бичнэ үү.

БИЧИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

Уул усны тухай үлгэр 120-150 үгэнд багтаан зохион бичээрэй.

Зохион бичихдээ үлгэрийн үйл явдлыг цаг хугацаа орчинтой нь холбож бичээрэй.

Эхлэл хэсэгт: Үлгэрт хаана, хэзээ, юу байгаа буюу юун тухай өгүүлэхээ бичнэ.

Гол хэсэгт: Тэнд ямар үйл явдал өрнөж юу болсон бэ?

Төгсгөл хэсэгт: Үлгэр яаж төгссөн бэ?